

Αστικά λύματα – «Ο καθρέφτης της κοινωνίας»

Νέα ευρωπαϊκή έρευνα αποκαλύπτει σημαντικά ευρήματα για τη χρήση ουσιών εξάρτησης στην Ευρώπη και την Κύπρο

Ραφαέλα Παναγιώτου, Δρ. Μάγδα Ψυχουδάκη, Δρ. Κώστα Μιχαήλ, Δρ. Χρίστος Μηνά, Μαρία Σαββίδου και Δρ. Δέσπω Φάττα-Κάσινου

Σήμερα, 17 Μαρτίου 2026 δημοσιεύθηκαν από το δίκτυο SCORE σε συνεργασία με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Ναρκωτικά (EUDA) τα αποτελέσματα Πανευρωπαϊκής Έρευνας Ανάλυσης Αστικών Λυμάτων σχετικά με την κατανάλωση εξαρτησιογόνων ουσιών σε 25 χώρες (115 πόλεις), συμπεριλαμβανομένης της Κύπρου.

Τα αστικά λύματα αποκαλύπτουν την πραγματική εικόνα: Ο «Καθρέφτης» της χρήσης ουσιών σε Ευρώπη και Κύπρο

Ευρώπη:

- Το MDMA μειώνεται στην Ευρώπη ενώ η Κεταμίνη και η κοκαΐνη βρίσκονται σε ανοδική πορεία.

Κύπρος:

- Παραμένει χαμηλότερα από την Ευρώπη, αλλά οι τάσεις αλλάζουν.
- Ανοδικές τάσεις σε πολλές ουσίες (αμφεταμίνη, κάνναβη, τοπικά MDMA/κεταμίνη).
- Έντονες τοπικές διαφοροποιήσεις.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σήμερα, η κατανόηση των συνηθειών και των τάσεων ενός πληθυσμού δεν στηρίζεται πλέον μόνο σε ερωτηματολόγια και στατιστικές έρευνες. Η επιδημιολογία αστικών λυμάτων, μία από τις πιο καινοτόμες εφαρμογές της δημόσιας υγείας, αξιοποιεί μια πηγή πληροφορίας που μέχρι πρόσφατα θεωρούνταν απλώς απόβλητο: τα αστικά λύματα. Μέσα από την ανάλυσή τους, οι επιστήμονες αντλούν πολύτιμα στοιχεία για τη χρήση φαρμάκων, την κατανάλωση παράνομων ουσιών, αλλά και την παρουσία ή εξάπλωση ασθενειών σε επίπεδο πληθυσμού.

Η προσέγγιση αυτή βασίζεται στη δειγματοληψία λυμάτων στις εισροές μονάδων επεξεργασίας, όπου ανιχνεύονται ουσίες και μεταβολίτες που αποβάλλονται από τον ανθρώπινο οργανισμό. Με τον τρόπο αυτό προκύπτει ένα αντιπροσωπευτικό χημικό αποτύπωμα της καθημερινής ζωής μιας πόλης, το οποίο αποτυπώνει συλλογικά πρότυπα κατανάλωσης και συμπεριφοράς.

Τα αποτελέσματα της πανευρωπαϊκής έρευνας για το 2025, που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του δικτύου SCORE σε συνεργασία με τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα Ναρκωτικά (EUDA), αναδεικνύουν σαφείς μεταβολές στη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο καταγράφονται αυξήσεις σε ορισμένες κατηγορίες ουσιών, ενώ στην Κύπρο τα επίπεδα παραμένουν χαμηλότερα, παρουσιάζοντας ωστόσο διαφοροποιήσεις και τοπικές τάσεις που αξίζουν ιδιαίτερη προσοχή.

Τα αστικά λύματα αποτελούν έναν αξιόπιστο «καθρέφτη» της κοινωνίας, προσφέροντας ένα ισχυρό εργαλείο για τη διαμόρφωση τεκμηριωμένων πολιτικών δημόσιας υγείας.

Η Κύπρος συμμετέχει ενεργά στο δίκτυο από το 2012, μέσω του Εργαστηρίου Γαία του Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών Περιβάλλοντος και του Διεθνούς Ερευνητικού Κέντρου Νερού Νηρέας του Πανεπιστημίου Κύπρου, υπό την επίβλεψη και τον συντονισμό της Καθηγήτριας Δρ Δέσπως Φάττα-Κάσινου, με χρηματοδότηση από την Αρχή Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων Κύπρου.

ΚΥΡΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ 2025

Αμφεταμίνη

Τα υψηλότερα επίπεδα αμφεταμίνης στην Ευρώπη εντοπίζονται κυρίως σε πόλεις της βόρειας και κεντρικής Ευρώπης.

Στην Κύπρο, τα επίπεδα παραμένουν χαμηλότερα, ωστόσο την περίοδο 2024–2025 καταγράφεται σαφής ανοδική τάση σε όλες τις περιοχές. Οι πιο έντονες αυξήσεις παρατηρούνται στη Λεμεσό (260%) και την Αγία Νάπα (258%), ενώ και οι υπόλοιπες πόλεις εμφανίζουν μικρότερες αλλά αξιοσημείωτες μεταβολές.

Μεθαμφεταμίνη

Η χρήση μεθαμφεταμίνης στην Ευρώπη παραμένει γενικά περιορισμένη και συγκεντρωμένη κυρίως σε συγκεκριμένες χώρες της κεντρικής Ευρώπης, αν και εντοπίζεται και σε άλλες, μεταξύ των οποίων η Κύπρος.

Στην Κύπρο, τα επίπεδα παραμένουν χαμηλά, ωστόσο καταγράφονται τοπικές αυξήσεις, κυρίως στην Αγία Νάπα (287%) και τη Λάρνακα (115%). Αντίθετα, σε άλλες περιοχές παρατηρείται μείωση, με πιο χαρακτηριστική τη Λεμεσό.

Κοκαΐνη

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η χρήση κοκαΐνης εμφανίζεται εντονότερη σε πόλεις της δυτικής και νότιας Ευρώπης, ιδίως στο Βέλγιο, τις Κάτω Χώρες και την Ισπανία. Συνολικά, παρατηρείται αυξητική τάση την τελευταία περίοδο.

Στην Κύπρο, η εικόνα διαφοροποιείται ανά περιοχή: καταγράφεται σημαντική μείωση στη Λεμεσό (-66%), ενώ σε άλλες πόλεις παρατηρείται αύξηση, πιο έντονα στη Λάρνακα (+93%). Παρά τις μεταβολές αυτές, τα επίπεδα παραμένουν συγκριτικά χαμηλότερα από άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

MDMA

Κατά την περίοδο 2024–2025 στην Ευρώπη καταγράφεται συνολική μείωση στη χρήση MDMA, όπως αυτή αποτυπώνεται στα αστικά λύματα. Τα υψηλότερα επίπεδα εντοπίζονται κυρίως σε πόλεις του Βελγίου, της Ολλανδίας και της Ισπανίας.

Στην Κύπρο παρατηρούνται διαφοροποιήσεις ανά περιοχή, με τη Λεμεσό να παρουσιάζει τη μεγαλύτερη μείωση, ενώ στη Λάρνακα καταγράφεται η πιο έντονη αύξηση (κατά 157%). Παρά τις τοπικές αυτές μεταβολές, τα επίπεδα χρήσης παραμένουν χαμηλά σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Κάνναβη

Η χρήση κάνναβης είναι ευρέως διαδεδομένη στην Ευρώπη, με τα υψηλότερα φορτία να εντοπίζονται κυρίως σε πόλεις της Ολλανδίας, της Γερμανίας και της Σλοβενίας.

Στην Κύπρο καταγράφεται αύξηση σε όλες τις επαρχίες κατά την περίοδο 2024–2025, πιο έντονα στη Λευκωσία και τη Λεμεσό, ενώ μικρότερες αυξήσεις παρατηρούνται στην Αγία Νάπα και τη Λάρνακα. Η Πάφος εμφανίζει σχετική σταθερότητα. Παρά την ανοδική τάση, τα επίπεδα παραμένουν χαμηλότερα συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Κεταμίνη

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, παρατηρείται αύξηση στη χρήση κεταμίνης, με υψηλότερες συγκεντρώσεις σε ορισμένες χώρες της δυτικής και κεντρικής Ευρώπης (Βέλγιο, Γερμανία και Κάτω Χώρες).

Στην Κύπρο, αν και τα επίπεδα παραμένουν χαμηλότερα, καταγράφονται διαφοροποιήσεις μεταξύ των περιοχών, με μείωση στη Λεμεσό και αύξηση στη Λάρνακα. Αξιοσημείωτο είναι ότι, ενώ στο παρελθόν οι συγκεντρώσεις ήταν σχεδόν μηδαμινές, πλέον διαμορφώνονται σε επίπεδα συγκρίσιμα με αυτά που παρατηρούνται σε αρκετές πόλεις κυρίως της Κεντρικής Ευρώπης.

Συμπέρασμα

Τα αστικά λύματα αποτελούν ένα ισχυρό εργαλείο κατανόησης των κοινωνικών τάσεων, προσφέροντας αξιόπιστα και αντικειμενικά δεδομένα για τη χρήση ουσιών.

Η Κύπρος εξακολουθεί να παρουσιάζει χαμηλότερα επίπεδα χρήσης ψυχοδραστικών ουσιών σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Ωστόσο, τα δεδομένα των αστικών λυμάτων καταδεικνύουν σαφή μεταβολή του προφίλ χρήσης, με αυξητικές τάσεις σε συγκεκριμένες ουσίες και έντονες τοπικές διαφοροποιήσεις, ιδιαίτερα σε αστικά και τουριστικά κέντρα.

Η εικόνα αυτή υποδεικνύει ότι, παρά τη συγκριτικά ευνοϊκή θέση της χώρας, διαμορφώνονται δυναμικά πρότυπα χρήσης που απαιτούν συνεχή επιτήρηση και έγκαιρη παρέμβαση. Η επιδημιολογία αστικών λυμάτων επιβεβαιώνει τον ρόλο της ως κρίσιμο εργαλείο έγκαιρης προειδοποίησης, επιτρέποντας τη στοχευμένη χάραξη πολιτικών δημόσιας υγείας.

Η Κύπρος βρίσκεται ακόμη σε πλεονεκτική θέση. Ωστόσο οι καταγεγραμμένες τάσεις υποδεικνύουν ότι το παράθυρο πρόληψης είναι περιορισμένο και απαιτεί έγκαιρη και στοχευμένη αξιοποίηση.

Ο Πρόεδρος της Αρχής Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων Κύπρου, Δρ. Χρίστος Μηνά, επισημαίνει τη σημασία της επιδημιολογίας ανάλυσης αστικών λυμάτων ως ενός πρωτοποριακού επιστημονικού εργαλείου για την παρακολούθηση των τάσεων στη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών.

Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά:

«Η ανάλυση αστικών λυμάτων μας επιτρέπει να κατανοούμε καλύτερα τις τάσεις στη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών στις πόλεις μας και να εντοπίζουμε έγκαιρα μεταβολές στη χρήση συγκεκριμένων ουσιών. Με αυτό τον τρόπο μπορούμε να σχεδιάζουμε πιο στοχευμένες παρεμβάσεις πρόληψης. Στόχος μας είναι η επιστημονική γνώση να μετατρέπεται σε τεκμηριωμένη πολιτική και ουσιαστική δράση για την προστασία της δημόσιας υγείας».

Όλα τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται στον [σύνδεσμο](#):

Δρ. Μάγδα Ψυχουδάκη

Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια
Διεθνές Ερευνητικό Κέντρο Νερού ΝΗΡΕΑΣ
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Μαρία Σαββίδου

Λειτουργός Τμήματος Παρακολούθησης
Αρχή Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων Κύπρου

Δρ. Κώστας Μιχαήλ

Διεθνές Ερευνητικό Κέντρο Νερού ΝΗΡΕΑΣ
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Δρ. Χρίστος Μηνά

Πρόεδρος
Αρχή Αντιμετώπισης Εξαρτήσεων Κύπρου

Ραφαέλα Παναγιώτου

Διεθνές Ερευνητικό Κέντρο Νερού ΝΗΡΕΑΣ
Πανεπιστήμιο Κύπρου

Δρ. Δέσπω Φάττα-Κάσινου

Καθηγήτρια Τμήματος Πολιτικών Μηχανικών και
Μηχανικών Περιβάλλοντος
Διεθνές Ερευνητικό Κέντρο Νερού ΝΗΡΕΑΣ
Πανεπιστήμιο Κύπρου